

ITALIJANSKI SEKRETAR

Nova pustolovina Šerloka Holmsa

KEJLEB KAR

Preveo
Nenad Dropulić

■ Laguna ■

Naslov originala

Caleb Carr

THE ITALIAN SECRETARY

A Further Adventure of Sherlock Holmes

Copyright © 2005 by Caleb Carr

Translation Copyright © 2008 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Hilariju Hejlu
najboljem prijatelju, najboljem uredniku,
bez kog nikad ne bih video Holirudhaus*

*i Suki,
kojoj se duguje bezuslovna poslušnost*

1

O dokumentima smeštenim u banku *Koks*

U objavljenim zbirkama pripovesti o mnogim pustolovinama koje sam doživeo u društvu gospodina Šerloka Holmsa spominje se svega nekoliko zadataka koje nijedan odani podanik kraljevstva ne bi mogao da odbije. Govorim o slučajevima u kojima su nam zadatke dali razni ministri ili predstavnici vlade, ali u kojima je pravi poslodavac bila sama Uzvišena Ličnost čije je ime dobila i čitava epoha – njeno ime ili ime njenog sina, sposobnog očigledno, kao i njegova majka, da utisne svoje ime i ličnost na čitavo jedno doba. Jednostavnije rečeno, govorim o Kruni, a kad govorim o njoj, postaje svakako očiglednije zašto je najveći deo mojih povesti o takvim slučajevima smešten – da se možda nikada ne otvori i ne objavi – u metalnu kutiju za spise koju sam davno pohranio u podzemni sef banke *Koks* na Čering Krosu.

Nijedna priča iz ove značajne, ali uglavnom tajne zbirke, ne dotiče osetljive činjenice više od jedne koju sam nazvao Slučajem italijanskog sekretara. Kad god sam se pridružio Holmsu u rešavanju nekog „problema s nekoliko zanimljivih tačaka“, znali smo da će od ishoda naših napora zavisiti nečiji

život, a od nekoliko takvih poduhvata zavisio je ništa manje nego sam opstanak na vlasti jedne ili druge stranke, ako ne i sama bezbednost zemlje. No ni u jednom drugom slučaju stvarni ugled monarhije (da ne spominjem duševni spokoj same kraljice i carice) nije tako bolno zavisio od uspešnog zaključenja naših napora kao u ovom. Razloge za ovako smelu tvrdnju mogu da iznesem, ali mogu samo da se nadam da će čitaocima sve pojedinosti biti u potpunosti uverljive. Zaista, i meni bi delovale kao grozničava priviđenja, kao niz snova nedovoljno odvojenih od jave, da Šerlok Holms nije imao spremna objašnjenja za gotovo sve preokrete i događaje u slučaju. *Za gotovo sve...*

Upravo zbog tih nekoliko nerasvetljenih pitanja Slučaj italijanskog sekretara za mene je oduvek bio izvor neprestanih sumnji, a ne (kao gotovo sva ostala moja iskustva sa Holmsom), ohrabrujućih zaključaka. Ove sumnje, naravno, ostale su uglavnom neizrečene, uprkos njihovoj snazi. Jer, postoje u ljudskom umu skrovišta u koja nijedan čovek ne pripušta ni svoje najbliže prijatelje, osim ako ne želi da se izloži prisilnom boravku u duševnoj bolnici...

2

Čudna poruka i još čudnija priповest

K riza je nastala za vreme nekoliko neobično hladnih i burnih septembarskih dana, u godini u kojoj stanje našeg carstva i naše kraljice nisu davali nikakvog povoda za misli o njihovom opadanju. Pa ipak, sada vidim koliko nas je malo vremena delilo od izbijanja obe ove bolesti! Da li je suština zločina koji smo pozvani da rasvetlimo tog kasnog leta bila vesnik ovih uporednih zalazaka? I da li je kraljičina kasnija opčinjenost ovim slučajem bila nagoveštaj neke unutrašnje svesti da joj se večnost bliži, želje da sazna šta je čeka kada najzad odbaci breme duge i uglavnom usamljene vladavine i uzmogne da pođe tamo gde je njen voljeni suprug odavno otišao? Ja to ne mogu reći, kao što ne mogu bliže da odredim tačan trenutak u kom je slučaj nastao, toliko je velika moja briga da privatna povest monarhije ostane neukaljana skandalom ili protivrečjem. (Iako pouzdana kao i njeni službenici, banka *Koks* je ipak samo banka i kada bi izdajnici ili obični kradljivci jednom ovladali njenim blagom, ko zna kako bi upotrebili ove tajne?)

Što se tiče početka slučaja, uzeo je oblik meni dobro poznat u tim kasnijim danima mog prijateljstva s Holmsom. Jednog

popodneva, kad sam ušao u kuću u Ulici Bejker u kojoj smo stanovali, dočeka me je zvučni dokaz da se nešto (doslovno prema Holmsovom često ponavljanim izrazu) „kreće“. Kuća je odjekivala od uzbuđenih koraka po podu dnevne sobe na spratu. Koraci su bili odlučni i odsečni, prekidani povremeno zvucima violine, ali koji bi se teško mogli nazvati muzikom. Bili su to nepravilni udari zategnutog gudala po žicama i stvarali su buku kakva se najbolje može opisati kao dreka promukle gladne mačke. Zakoračivši u predvorje odlučio sam da odmah pozovem gospođu Hadson, našu gazdaricu, i saznam kakav telegram, pismo ili neka druga poruka su izazvali ove očigledne znake umnih napora moga prijatelja.

Gotovo sam naleteo na našu stanodavku; stajala je pred vratima svojih odaja. Besno je gledala uvis, prema našoj dnevnoj sobi, odakle je dopirala galama. Bila je više ljuta nego uznemirena, možda čak i pomalo povređena. Iako me nimalo nije iznenadila činjenica da je Holms uzrok njene uzrujanosti (a ne obrnuto), zaprepastio sam se kad je ta ljubazna žena izjavila kako nema nameru da tog dana posluži čaj – obrok kome sam se radovao dok sam se peške vraćao kući sa celodnevnog medicinskog skupa.

„Žao mi je, doktore, ali upozorila sam ga“, glasila je uzdržana, ali vrlo odlučna izjava gospođe Hadson. „I saopštila sam sasvim jasno da ako ovako nastavi neću s njim ni razgovarati do večeras, a možda i u sledećih nekoliko dana, a kamoli služiti obrok!“

„Draga moja gospođo Hadson“, odgovorio sam računajući na tajno uzajamno saosećanje dvoje ljudi koji su propatili zbog ponekad svirepe, a uvek otrovne siline Holmsovih promena raspoloženja više nego iko drugi na svetu, „ne bih tražio od vas da provedete ni trenutka u društvu tog čoveka ako je on zaista tako nezgodno raspoložen, ali zar mi nećete reći šta je tačno učinio da vas toliko uzruja?“

Ova ponosna dama bila je u iskušenju da odgovori nadugačko, ali je na kraju rekla samo ovo: „Ono što je nekome smešno, doktore Votsone, nije smešno i svakom drugom. To je sve što ću reći, pošto će vam on bez sumnje ostalo objasniti sam.“ Skrstila je ruke i zakolutala uzbuđenim očima izvrćući ih naviše i dajući mi time znak da treba da odem na sprat. Znao sam da moram da poslušam uputstvo, jer gospođa Hadson ume da bude neumoljiva – zbog te činjenice Holms i ja smo ponekad jadikovali, ali smo mnogo češće imali razloga da joj budemo zahvalni na toj osobini.

Penjući se hitro do dnevne sobe, zamišljao sam nered koji svakako tamo vlada – jer Holmsove neuredne navike i razdoblja nečega vrlo sličnog aljkavosti najčešće su izazivali prigovore naše gazdarice. Zato sam se iznenadio zatekavši dnevnu sobu čistu i urednu, a mršavu, ali očigledno živahnu i pristojno odevenu priliku svog prijatelja kako korača uz prozore okrenute ka Ulici Bejker. Držao je violinu ispod brade, međutim, kao što sam i mislio, jedva da je bio svestan šta s njom radi.

„Gospođo Hadson, ja zaista ne znam šta još mogu da učinim osim da vam ponudim izvinjenje!“, povikao je Holms kroz vrata kad sam ušao. Kratko mi je klimnuo glavom i isto tako kratko mi se nasmešio, nagoveštavajući da je zaista bio nestašan, a onda nastavio istim tonom: „Ako možete da preporučite neki drugi obred pokajanja, rado ću ga sprovesti, pod uslovom da nije van granica razuma!“

„Doktore Votsone, obavestite, molim vas, gospodina Holmsa da može da se trudi koliko želi!“ Tihi, ali odlučni glas dopro je do nas iz prizemlja bez trenutka oklevanja. „Ali danas neće od mene dobiti nikakve usluge – a znam da samo radi tih usluga i želi da se pomiri!“

Holms slegnu ramenima i pokaza mi pokretom šljate brade da zatvorim vrata. „Bojim se da ćemo sami morati

da se snalazimo za čaj, Votsone“, rekao je čim sam zatvorio vrata. Spustio je violinu i gudalo i na trenutak nestao u susednoj sobi; vratio se noseći veliku posudu za hemijske opite i alkoholni plamenik. „I, što je još gore, za duvan – imate li duvana? Popušio sam sve svoje zalihe razmatrajući ovu izuzetno zanimljivu poruku“ – uzeo je telegram sa stola na koji je spustio posudu i plamenik i mahnuo njime jednom rukom dok je drugom kresao šibicu – „koja je stigla pre nepuna dva sata. Naša gazdarica, kao što ste čuli, odbija da mi učini jednostavnu uslugu i ode u kupovinu...“

Uzeo sam telegram i upitao: „Holmse, zbilja, *šta* ste tačno učinili da toliko uznemirite sirotu ženu? Retko kada sam je video toliko ljutitu.“

„Za trenutak“, odgovorio je Holms puneći posudu vodom iz bokala. „Posvetite sada punu pažnju tom telegramu.“ Uspješno je zapalio fitilj plamenika ispod posude, a onda se osvrnuo po sobi. „Jednom sam negde sakrio kutiju keksa“, reče zamišljeno prilazeći polici da uzme mahagonijsku kutiju za čaj i dve šolje s tanjirićima krajnje sumnjivog izgleda, „upravo za ovakvu priliku. Ali gde je taj keks, i u kakvom je stanju, ne usuđujem se da pretpostavim...“

Po uzbuđenom govoru i hitrini s kojom je po našim odajama tražio egzotične predmete kao što su kašičice, moglo bi se s pravom pretpostaviti da pripremanje čaja za Šerloka Holmsa predstavlja daleko veći izazov nego mnogi njegovi naučni i istražiteljski poduhvati. Ali malo pažnje sam obraćao na njega, toliko me je zaokupila poruka koju sam držao u ruci. Kad je Holms viknuo: „Duvan, Votsone!“, izvukao sam duvankesu iz džepa, ali zatim sam seo u najbližu stolicu, ne obazirući se na neprestane opaske svog prijatelja.

Telegram je poslat iz pošte na železničkoj stanici u Aberdinu, i sastavljen je tako da su ga svakako i škotski telegrafista

i njegov kolega koji ga je primio u Londonu shvatili kao najobičniju, možda i potpuno besmisleni hrpu primedbi.

USTAJTE I STAJTE, NAROČITO NA PEL MEL BROJ 8 – „SUNCE PRŽI JAKO, NEBOM KRUŽE POZNATI ORLOVI.“ – PROČITAJ SABRANA DELA MAKEJA I SINKLERA – DRŽI SE G. VEBLIJA; NEKA TI ZA ZAŠTITU GLEDAJU U DLAN – DVA LEŽAJA REZERVISANA NA KALEDONIJI – USPUT SLUŽE MALE KROFNE. ČEKAJU VAS U KARANTINU.

Nisam se pretvarao da razumem poruku, naročito zato što je Holms preturao po sobi tražeći te mitske kekse, sve vreme grdeći blagost mog duvana, ali jedno početno nagađanje vredelo je rizika.

„Od vašeg brata?“

„Bravo, Votsone!“, uzviknu Holms veselo. „Majkroftovo prilično grubo prikrivanje imena može se opravdati mestom odakle je telegram poslat – samo u Škotskoj 'male krofne' ne bi zapazile radoznale oči – ni uši.“

„Uši?“, upitao sam zbunjeno.

„Votsone, pa svakako znate da su britanske telegrafske linije podložne elektronskom prisluškivanju, barem od onog krajnje neprijatnog slučaja našeg prijatelja Milvertona. I to je bilo među njegovim metodama prikupljanja obaveštenja o ljudima koje je želeo da ucenjuje – mada smo to saznali tek *pošto* ste vi već napisali priču o tom slučaju.“ Izvadio je lulu i zagledao se u nju niz svoj dugački nos. „Ne čudim se što ste zaboravili tako važnu činjenicu, s obzirom na zapanjujuće nizak nivo nikotina u ovom vašem slabašnom duvanu. Ipak“ – smestio je kamiš među neumorne vilice – „moraćemo da se zadovoljimo njime, s obzirom na naš položaj. Ah! Voda je provrila!“

Tako je i bilo; voda je kiptela i prskala po širokoj osnovi i dugom vratu posude, ispuštajući paru lako obojenu i i smrdljivu od ostataka hemijskih agensa.

„Ne plašite se“, reče Holmes otvarajući odeljak kutije za čaj. „Cejlonski sastojak ove mešavine ukloniće na sasvim zadovoljavajući način sve posledice mog poslednjeg opita.“ Prelio je čaj u izlizani stari čajnik i umotao ga maramom umesto grejača, sve vreme govoreći o telegramu. „Dakle? Šta ste još dokučili?“

Pokušavajući da usredsredim misli, rekao sam: „Poruka je svakako čudna, ako zaista jeste od vašeg brata. Koliko se sećam, kada smo poslednji put sva trojica učestvovali u nekom poduhvatu, rekli ste mi da je prilika kada Majkroft odstupi od svoje svakodnevne trouglaste putanje između svoje kuće, kancelarije u Vajtholu i kluba *Diogen* čudnovata koliko i susret s tramvajem na seoskom putu...“

„Tako i jeste.“

„A sada nam on piše iz Aberdina? Šta se to dogodilo pa da natera tako nepokretnog čoveka da otputuje prilično daleko?“

„Upravo tako!“ U Holmsovom glasu bilo je prizvuka okolišanja koji sam opažao svaki put kad bismo raspravljali o njegovom neobičnom bratu Majkroftu, visokom ali nepoznatom službeniku vlade koji je znao i najdublje državne tajne. Iako je Holmes priznavao nadmoćan um svog starijeg brata (delilo ih je sedam godina), stariji Holmes bio je izraziti osobenjak; retko je, kao što sam već rekao, prelazio granice malog ugla Londona, a bio je usredsređen na svoj klub koliko i na svoj nevidljivi, ali izuzetno značajni posao. *Diogen* je bio omiljeno sastajalište takvih ljudi – bolje rečeno *okupljalište*, jer ti ljudi nisu odlazili tamo da bi se družili, nego da bi među sebi sličnima bili sami. Klub je istinskim gradskim čovekomrscima pružao utočište od gužve i prisilne bliskosti

londonske mase, a svaki član mogao je biti isključen ako tri puta naruši najvažnije pravilo kluba – tišinu.

Holms mi je za postojanje svog brata rekao pre dosta godina, ali istinu o Majkroftovom zanimanju i vezama saopštio mi je mnogo kasnije, a i tada postepeno. Tog septembarskog popodneva, dok mi je pružao šolju mutnog čaja smešeci se jedva učtivo, ali očigledno veoma ponosno, bio sam siguran da me čeka novo iznenađenje.

„Sigurno ćete se setiti, Votsone, da sam se, kada je zaključen poslednji slučaj u kom je Majkroft zatražio našu pomoć – slučaj nestanka Brus-Partingtonovih planova za podmornicu – vratio u Ulicu Bejker posle jednodnevnog izleta u Vindzor pomalo razmetljivo noseći novu iglu za kravatu ukrašenu smaragdom. Pitali ste me odakle mi, a ja sam rekao nešto o plemenitoj dami kojoj sam učinio sitnu uslugu.“

„Da, i to je bila prilično providna laž, Holmse“, primetio sam. Onda sam se namrštio gledajući u šolju. „Gospode bože, ovaj čaj je zaista odvratn – a s obzirom na način na koji je pripremljen, vrlo verovatno je i otrovan...“

„Usredsredite se, Votsone“, odvratio je Holmes. „Čaj je možda malo prejak, ali pomoći će vam u tome. Dakle, tačno ste pretpostavili da sam iglu dobio od najuzvišeniye stanarke Vindzora, i to upravo u njenom najstarijem domu. Jesam li u pravu?“

„Jeste.“

„Ali ono što ne znate jeste da sam u zamku zatekao Majkrofta u razgovoru sa spomenutom gospom, i to... u *vrlo nezvaničnom* razgovoru...“

Podigao sam pogled. „Nećete valjda da kažete...“

„Da, Votsone. *Sedeo je u njenom prisustvu*. Zapravo, rekao mi je da je to povlastica koju uživa već *dugi niz godina*.“

Morao sam da razmislim o ovom neverovatnom obaveštenju. Za vreme svoje vladavine, naša kraljica zahtevala je od

svih državnih službenika, uključujući, i to naročito, i njene brojne predsebnike vlada – da poštuju najstroža pravila ceremonijalnog protokola. Najvažnije pravilo bila je obaveza da svako mora da stoji u njenom prisustvu, bez obzira na godine, stravične bolove od gihta ili druge bolesti. Tek u poslednje vreme poodmakle godine izazvale su u njoj dovoljno saosećanja, pa je dozvoljavala da se državnim vođama ukočenih nogu donese stolica, a i to samo ako je neophodno; Holms mi je međutim upravo saopštio da je njegovom bratu Majkroftu, čoveku koji nije imao ministarski rang, čija je glavna dužnost bila da svoj ogromni mozak ustupi kao nepogrešivo smrtno skladište svih zvaničnih poslova, čoveku kome nije podareno plemstvo (i koji je dobijao svega četiri stotine i pedeset funti godišnje) – da je *takvom* čoveku dozvoljeno da krši temeljno pravilo kraljevske audijencije, i da on to očigledno čini već godinama.

„To je neverovatno!“, rekao sam zaboravivši na trenutak gorčinu Holmsovog čaja. „Verujete li mu?“

Holms je ovo pitanje izgleda shvatio kao uvredu. „A da li vi sumnjate u njegovu reč?“

Brzo sam odmahnuo glavom. „Ne, naravno da ne sumnjam, ali to je toliko neobično...“

Oblak je brzo prošao. Holms reče: „Trebalo bi i ja da mislim isto, Votsone, ali, ne zaboravite, video sam taj prizor. Moj brat sedi i ćereta s Njenim veličanstvom kao da se poznaju iz vist kluba!“

Ponovo sam pogledao telegram. „Znači, on je u Škotskoj zbog...“

„Sada ste usredsredili svoje duhovne moći, Votsone. Da, s obzirom na godišnje doba i ono što sam vam upravo preneo, može se zaključiti samo jedno – Majkroft je bio u Balmoralu...“

Ponovo sam morao da zastanem i razmislim. Zamak Balmoral u Aberdinskim brdima kraljica i počivši princ-suprug odabrali su kao izraz zajedničke i vrlo iskrene ljubavi prema Škotskoj. Balmoral je bio kraljičin omiljeni dom posle samog Vindzora, kao njena nezvanična letnja rezidencija, pa je tamo retko primala ljude koji ne pripadaju bližoj kraljevskoj okolini. Pa ipak, Majkroft ne samo da je bio pozvan, nego mu je dodeljena, ako je šifrovani telegram bilo kakav nagoveštaj, važna uloga u nekakvoj istrazi. „Ako još gajite sumnje“, nastavi Holms očigledno čitajući mi izraz lica, „u telegramu ima prilično jasnih poruka koje sve ovo potvrđuju.“

Nastavio sam da zurim u telegram. „Ali zašto Aberdin? Sigurno ima pošta bliže kraljevskoj rezidenciji.“

„U kojima bi sigurno videli Majkrofta, i po njegovom odlasku zlostavljali telegrafiste, ili nešto još gore.“

„Ko bi ih zlostavljao?“

Holms upre dugi prst u telegram. „Sunce prži jako, nebom kruže poznati orlovi.“ Prst se podiže, a Holms se osmehnu. „Obilan ručak u Aberdinu, daleko od zamka u kom je alkohol zabranjen, prethodio je sastavljanju ove poruke – u to mogu da se zakunem. Majkroft je u mladosti bio sklon pisanju poezije, ali je, srećom, odlučio da razvija svoje istinske, isključivo intelektualne talente. Ipak, ta nesrećna sklonost ka jeftinim stihovima ispliva povremeno na površinu, naročito kada je pod uticajem nekoliko čaša vina i porta – ili, još bolje, brendija. Ipak, ako zanemarimo stil, videćemo da je u zamku i oko njega bilo značajnih događaja vezanih za kraljevsku porodicu na letovanju, i da je to izazvalo zanimanje nekih naših inostranih prijatelja.“

Ovim izrazom, znao sam, Holms je označavao onu prezrenu grupu ljudi s Kontinenta koji se bave najnižim zanatom, *špijunažom*. „Ali ko bi se od onih što su trenutno u zemlji drznuo da sledi samu kraljicu u Škotsku...“

„Samo najgori i najlukaviji, Votsone. Majkroft spominje 'orlove' – mislim da se to ne odnosi na lične osobine, nego na nacionalne simbole. Ako ne grešim, možemo među osumnjičene prvo da uvrstimo nemačke i ruske agente, kao i ponekog Francuza, mada ne znam ni za jednog prikladnog predstavnika te zemlje koji trenutno radi unutar naših granica – austrijske vlasti prošle sedmice streljale su francuskog uhotu Le Fevra, što je imalo otrežnjujuće posledice na ostale francuske operativce širom Evrope. Ali među špijunima iz ostalih navedenih zemalja ima nekoliko imena za koja se smatra da su u igri. O svemu tome možemo da razgovaramo u vozu, što ćemo i učiniti.“

„U vozu?“, ponovio sam.

„Zbilja, Votsone, svakako i posle čitavog dana posvećenog medicinskim pojedinostima možete da otkrijete značenje Majkroftovog preterano razmetljivog uvoda: 'Ustajte i stajte naročito na Pel Mel broj 8', zar ne? Žargon njujorške sirotinjske četvrti, očigledno uklopljen s londonskom adresom, i to onom koja je na korak-dva od Majkroftove kuće. To bez sumnje znači da treba da...“

„Da!“ Osetio sam da mi se lice razvedrava, uprkos neprijatnom mirisu gorkog čaja koji je, kako je Holms i predvideo, najzad pomogao da mi se um prene iz umora posle napornog dana. „Ustajte i stajte“, ponovio sam. „Juston – stanica Juston; s nje polaze mnogi vozovi za Škotsku!“

Holms uze retortu. „Dozvolite da vam sipam još jednu šolju, dragi druže. Ako obična homofonija može da vas zbuni, makar za trenutak...“

Nagonski sam podigao ruku da pokrijem šolju, ali prekasno. Vrela ubistvena tečnost već je tekla, i nije je vredelo zaustavljati po cenu ozbiljne opekotine. „Ali šta znači ovo dalje: stanica Juston – 'naročito'?“ Bio je to neprijatni trenu-

tak kada um odgovara na pitanje čim ga postavi. „Nije važno, Holmse, shvatio sam. 'Naročito' – vanredni voz!“

„Što znači“, saglasio se Holms klimajući glavom, naoko uživajući iskreno i nedokučivo u čaju, „s obzirom na to da se njujorška sirotinja ne zanima za dešavanja na Pel Melu...“

„Osam Pel Mel. Osam sati *post meridiem* – posle podne! Specijalni voz polazi sa stanice Juston u osam uveče, a mi treba da budemo u njemu!“

„Tako je.“

„U redu, Holmse, sada mislim da ću moći, pošto ste mi razjasnili dečake sklonosti svog brata, da bez dalje pomoći dokućim značenje ostatka poruke za vreme vožnje na sever.“

„Smele reći“, promrmlja Holms ponovo se mršteći na svoju lulu, odnosno na njen sadržaj. „Pretpostavljam da se ne biste kladili u trodnevnu zalihu duvana?“

„Zašto samo trodnevnu?“

„Ne mogu da zamislim zadatak čije obavljanje iziskuje više vremena – naročito ako imamo usluge specijalnog voza i ako putujemo pod pokroviteljstvom krune. Ali, sigurno ćete i vi doći do istog zaključka“, dodao je uz brz podrugljiv osmeh (vrlo sličan onom koji je, bio sam uveren, izazvao bes gospođe Hadson), „kada razrešite čitavu poruku. Dakle, mesto s kog je Majkroft poslao poruku govori nam da je on na putu. Predlažem da vreme koje imamo do polaska voza upotrebimo za pakovanje neophodnih stvari za putovanje – a tu nisu najmanje važni naši štapovi za pecanje.“ Pogledao sam ga krajičkom oka, čudeći se pomalo njegovom tonu. „Pa, Votsone, bilo bi šteta da se malo ne zabavimo na kraljevskim potocima na kraju naših napora.“

„Odlična ideja“, saglasio sam se. „Samo se nadam da ćete mi dozvoliti da među ostale 'neophodne stvari' koje treba da spakujemo uvrstim i izvesne prednosti vezane za Majkroftov telegram koje ste vi sami već iskoristili.“

„Prednosti?“

Pokazao sam nekoliko raznih novinskih izdanja ovlaš razbacanih iza kauča i po persijskom tepihu. „Pretpostavljam da ove novine nisu ovde slučajno, naročito zato što među njima zapažam i nekoliko škotskih izdanja. Siguran sam da ste ih pronašli i kupili *pošto* ste dobili poruku od svog brata. Zapravo, tvrdim da ste se vratili kući s novinama u tolikom iščekivanju da ste zaboravili da proverite imate li dovoljno duvana za čitavo veče. Kad ste otkrili da vam nedostaje duvana, toliko ste bili nestrpljivi da se pozabavite slučajem da niste želeli ponovo da izlazite, nego ste zamolili gospođu Hadson da to učini umesto vas, a nešto u načinu na koji ste zatražili uslugu izazvalo je njeno sadašnje raspoloženje.“

„Ha!“, usledio je iznenadni, prodorni odgovor, nešto najbliže veselom smehu što je Holms umeo da proizvede. „Ukratko, Votsone, vi blistate! Moram da se setim koje su hemikalije poslednji put bile u ovoj retorti i da oglasim njihovu mešavinu sa cejlonskim čajem kao eliksir za mozak! A sada, na pakovanje!“

„Tako je“, rekao sam i ustao dok je Holms izlazio iz sobe. Ali kad sam podigao novine, dva članka koja je Holms očigledno izrezao – jedan iz edinburškog *Ivning njuza* od pre gotovo dve sedmice, drugi iz glazgovskog *Heralda* od tog dana – ispala su iz mase i lepršajući pala na pod. Podigao sam ih i pogledao naslove.

Ivning njuz je, tipično, bio uzdržanijeg tona, iako je tema članka bila zaista jeziva.

STRAŠNA NESREĆA U DVORCU HOLIRUD

Kraljevski službenik pao pod
poljoprivrednu mašinu na zemljištu dvorca

Priča ispod naslova govorila je o užasnoj sudbini ser Alistera Sinklera, arhitekta i stručnjaka za istorijska zdanja, koji je dobio zadatak da obnovi i dotera neke stare i propale delove dvorca Holirud, zvanične kraljevske rezidencije u Edinburgu (Balmoral je, kao što sam već rekao, bio nezvanični letnjikovac kraljevske porodice u Škotskoj). Nekada stara opatija, kasnije srednjovekovni dom škotskih kraljeva, najpoznatiji kao omiljeni dvorac škotske kraljice Meri, Holirud je kasnije Čarls Drugi preobrazio u baroknu palatu posle razornog požara. Ali u onim stolicima između bekstva Lepog princa Čarlija* i krunisanja naše sadašnje kraljice, palata je propadala. Kraljica Viktorija je međutim, iz iskrene ljubavi prema Škotskoj, uskoro odlučila da zadovolji one svoje škotske podanike željne da je vide koristeći Holirud kao pogodan dom za predah na putu za Balmoral. Njeno veličanstvo preuredilo je barokne delove dvorca, ali zapadni toranj – poslednja srednjovekovna građevina i, što je vrlo značajno, jedina koja je netaknuta pretrpela požar – nije bio obnovljen, pa je tu dužnost dobio ser Alister Sinkler. Samo što on nije dugo ostao na toj dužnosti; prema novinskim izveštajima, arhitekta se odmarao u visokoj travi kada ga je iskasapio novi primerak parnog traktora s priključkom za održavanje travnjaka.

„Sećam se da sam u *Tajmsu* video kratku vest o ovoj nesreći“, rekao sam preletevši pogledom članak u *Ivning njuzu*. „Ali, Holmse, vi svakako ne biste izrezali ovaj članak da niste posumnjali u zvanično objašnjenje nesreće. Šta mislite?“

* Lepi princ Čarli (*Bonnie prince Charlie*) bio je narodni nadimak Čarlsa Edvarda Stjuarta (*Charles Edward Stuart*, 1720–1788), pretendenta na engleski presto, unuka kralja Džejmsa Drugog, poslednjeg kralja iz dinastije Stjuart. Čarls je, posle neuspešne borbe za povratak svoje porodice na presto (tada je Engleskom već vladala sadašnja, hanoverska dinastija), pobeo iz zemlje 1746. Kraljica Viktorija stupila je na presto 1837, a krunisana je godinu dana kasnije. (Prim. prev.)

Umesto odgovora Holms je samo pokazao drugi izrezak koji sam držao u ruci. Glazgovski *Herald* doneo je vest o drugoj nesreći, pokazujući potpuno drugačiji novinarski pristup – i stav grada prema svom istočnom takmacu:

JOŠ JEDNA KRVAVA SMRT U DVORCU HOLIRUD!

Denis Makej, poštteni glazgovski radnik,
nađen je svirepo iskasapljen
pod prozorima kraljevskih odaja!

DA LI POLICIJA ČINI SVE ŠTO MOŽE?

Članak je tekao u istom stilu, donoseći vrlo malo stvarnih pojedinosti, osim činjenice da je Denis Makej bio predradnik koga je ser Alister Sinkler doveo da nadgleda radnike koje je nameravao kasnije da okupi. Makejevo telo otkriveno je među ruševinama stare opatije na dvorskom imanju, izbodeno mnogo puta. *Herald* je time završio iznošenje činjenica, a članak je dalje govorio o pretpostavci da su Makeja ubili ljutiti edinburghski radnici, (navodno) besni zbog toga što je predradnik nameravao da većinu radnika dovede iz Glazgova.

„Znači, slažete se s Majkroftom da su ove dve smrti povezane?“, upitao sam.

„Da li Majkfort tako misli?“, odvratio je Holms.

Odložio sam izreske i ponovo uzeo telegram. „’Sabrana dela Makeja i Sinklera““, odgovorio sam.

Holms se ponovo oštro i kratko nasmeja, a onda reče: „Toliko ste nadahnuti, Votsone, da nećemo imati čime da se bavljamo u vozu. Požurite da se spakujete!“

„U redu“, rekao sam i gurnuo pod mišku ostale novine, među njima i dva članka o nesrećama objavljena u našoj londonskoj štampi. „O, ali treba mi još nešto, Holmse.“ Ponovo

se okrenuo, očigledno gubeći strpljenje, ali nisam odustao. „Moram da znam šta ste rekli gospođi Hadson kako bih mogao zaista da pokušam da vas pomirim, pošto sam siguran da *vi* nećete.“

Holms je zaustio da se pobuni – groznica slučaja polako je ovladavala njime. Videvši međutim da se neću maći bez odgovora, prosto je slegnuo ramenima i uzdahnio. „U redu, Votsone, u redu.“ Vratio se do prozora pred kojim sam ga zatekao kako korača. Prišao sam mu. Gledali smo Ulicu Bejker koja se smirivala posle dnevne vreve. „Jeste li ikad razmišljali, Votsone, o onoj maloj prodavnici preko puta? Odnosno o vlasniku te svaštarnice, gospodinu iz Pendžaba?“

„Pristojan čovek“, odgovorio sam. „Ponekad kupujem sitnice kod njega.“

„Ali naša gazdarica tamo ne odlazi.“

„Tačno. Kaže da ne razume njegov naglasak.“

„Da li ga *vi* razumete?“

„Ne, ali ja imam neka iskustva iz tog dela sveta. *Na šta* ciljate, Holmse?“

„Samo želim da kažem da gospođa Hadson nema većih teškoća da razume našeg prijatelja s potkontinenta nego *vi*. Njeno odbijanje da navraća u tu radnju ima sasvim drugi uzrok...“

„Dakle?“

„Sadašnji vlasnik radnje drži je u najmu već nekih trideset pet godina. Pre toga je radnja punih deset godina zvrjala prazna – nijedan rođeni Britanac nije se usudio da tu otvori radnju, uprkos očigledno velikom obimu posla koji obezbeđuju mnogobrojni pešaci na ulici.“

„Ali zašto? I kakve to veze ima s gospođom Hadson?“

„Gospođa Hadson je u vreme o kom govorimo bila mlada nevesta i tek se doselila u Ulicu Bejker. Tada su, po svemu sudeći, prodavnica i zgrada bile dom i radnja jednog mesara

i njegove porodice. Mesar je uživao lep glas, to jest, sve dok se nije primetilo da su mu žena i nekoliko dece nestali, jedno po jedno. Da skratim ovu zaista neobičnu priču, pričalo se o odnosu tih nestanaka i izuzetne kakvoće mesarove robe – dok jedan sused jedne noći nije čuo krike iz mesarove kuće i pozvao policiju. Mesara su pronašli u podrumu, koji je do tada više ličio na groblje.“

„Gospode? Bio je lud, zar ne?“

Holms klimnu glavom. „Savladala ga je manija uobičajena u takvim slučajevima – verovao je da je svet pun greha i opasnosti za njegovu porodicu koju je voleo i koju je, jedno po jedno, poslao na brigu punu ljubavi u savršeni svet Svevišnjeg.“

Odmahnuo sam glavom zureći u gužvu na ulici. „Da – to nije neuobičajena manija, kao što kažete, uprkos strahotama koje nosi. Ali i dalje ne vidim vezu s gospođom Hadson.“

„Ne vidite? Zamislite kakve su sve priče kružile posle ovog otkrića, i njihove posledice na mladu ženu, novodošlu u ulicu, koja veći deo dana provodi sama. Neka njena pričljiva poznanica iz susedstva nesrećne porodice neizbežno je počela da govori o čudnovatim zvucima koji noću dopiru kroz zidove kuće užasa. O ženskim jecajima i dečjem plaču, o jasnem zvuku razbijanja zemlje lopatom. Druga susedka, možda nadahnuta potrebom na nadmaši onu prvu, klela se da je nekoliko puta uveče videla devojkicu u beloj spavaćici kako žalobno i besciljno luta po malom dvorištu iza kuće. Priče su se umnožavale, i do današnjeg dana stanovnici Ulice Bejker koji su tu bili u vreme kada su zločini otkriveni ne ulaze u tu prodavnicu.“

Osetio sam da mi jeza prožima kosti uprkos naporu da reagujem razumno. „Ali, Holmse, zašto mi ovo ranije niste ispričali?“

„Nije bilo prilike“, odgovori Holms jednostavno. „Danas međutim, kad sam otkrio da mi ponestaje duvana, pitao sam, kao što ste s pravom pretpostavili, gospođu Hadson da li bi joj bilo teško da ode do mog prodavca po sveže zalihe. Rekla je da je prezauzeta, pa sam je pitao da li bi makar skoknula preko puta i videla šta naš prijatelj iz Pendžaba drži u radnji. Pobunila se, na šta sam, plašim se, izrekao prilično jezivu opasku o njenim razlozima, a ona ju je shvatila kao vrlo sarkastičnu.“

Progovorio sam najoštrijim mogućim tonom s obzirom na kasni sat i našu potrebu za žurbom. „Trebalo je da pokažete više poštovanja prema njenim uverenjima, Holmse, koliko god da se razlikuju od vaših.“ Rekavši to pohitao sam u svoju sobu i počeo žurno da pakujem stvari u putnu torbu.

Do mene je dopro Holmsov zbunjen glas: „A zašto mislite da nam se uverenja toliko razlikuju, Votsone?“

„Hteo sam da kažem“, objasnio sam uzimajući štapove za pecanje iz ormara, „ako gospođa Hadson ozbiljno shvata duhove opsednute kuće, nije trebalo da...“

„Ali i ja to ozbiljno shvatam, Votsone.“

Stajao sam nekoliko trenutaka potpuno nepomično, čekajući onaj prodorni smeh, i odjednom se uzrujao kada nije usledio. „Šta to govorite?“, upitao sam vrativši se u dnevnu sobu.

„Upravo to što sam rekao. Na način drugačiji od naše gazdarice, ali isto tako snažno, ja poklanjam potpuno poverenje moći duhova. I upozoravam vas, Votsone, da će i vaš stav o tome biti verovatno stavljen na probu pre nego što zaključimo ovaj slučaj.“ Sada je na Holmsa bio red da se okrene i ode da se pakuje.

„Sigurno se šalite“, doviknuo sam za njim, svestan svoje potrebe da verujem kako ne govori ozbiljno i zbunjen njegovom

ozbiljnošću. „Radili smo na brojnim slučajevima u kojima su učešća imale takozvane nezemaljske sile i uvek ste...”

„Ah, ali, Votsone, nikad nismo bili pozvani u mesto kakvo je dvorac Holirud!”

„A kakve to veze ima s tim što idemo u kraljevsku palatu?”

Dok je odgovarao, uhvatio sam sebe kako zurim kroz prozor u radnju preko puta s mnogo više strepnje nego prethodno i nego što bi trebalo u ovom trenutku.

„Dvojica kraljičinih službenika koji su imali zaduženja u obnovi najstarijeg dela dvorca, nekadašnjih ličnih odaja škotske kraljice – nađena su mrtva s nebrojenim strašnim ranama pre nego što su radovi i otpočeli. Da li vam okolnosti i užasna podudarnost prizivaju nešto u misli?”

Zaustio sam da kažem kako ne razumem o čemu govori, a onda je nešto veoma staro izronilo iz dalekih uglova mog pamćenja; stresao sam se.

„Da, Votsone“, reče Holmes tiho i stade uz mene do prozora. „Italijanski sekretar...” Gledajući takođe kroz prozor, izgovorio je ime, čudnovato opčinjenim tonom. „*Ricio...*”

„Ali...” Primitio sam da sam i sâm progovorio daleko tišim i nesigurnijim tonom. „Holmse, to je bilo pre tri veka!”

„Pa ipak, priča se da on još hodi po dvoranama palate, tražeći osvetu...”

Ponovo sam se stresao preko volje i to me je razljutilo. „Gluposti! A i da je istina, zašto bi, za ime sveta...”

„*Upravo to* moramo da utvrdimo, prijatelju moj – po mogućstvu i pre nego što stignemo na odredište.” Holmes pogleda sat na kaminu. „Vreme leti, Votsone – moramo da krenemo!”

3

Na sever, ka škotskoj granici

Sve iluzije koje sam gajio o putovanju specijalnim vozom pod pokroviteljstvom krune brzo su se razvejale kad sam video tu zver kako nas čeka na starom napuštenom peronu pored glavnih koloseka i zgrada stanice Juston. Jedva smo stigli na vreme (bio pred zagonetkom ili ne, imao slučaj ili ne, Holmes ne bi ni pomislio da krene na put bez obilnih zaliha svog duvana kupljenog kod dugogodišnjeg snabdevača, što znači da smo na stanicu stigli zaobilaznim putem), a čak i u gotovo potpunom mraku odnosno, tačnije, upravo *zbog* mraka, ogromna lokomotiva, blistave svetiljke i frktavi kotao spreman za polazak iz kog je izbijala para značajno su odsakali od malog, vrlo usamljenog putničkog vagona koji je, osim furgona s ugljem, činio celokupnu kompoziciju. Činilo se da je za naše putovanje sva udobnost žrtvovana zarad brzine, a taj utisak učvrstio se kad smo prišli vagonu i videli niz neveselih, neuglednih kupea. U prvom i poslednjem sedeli su mladići u civilnoj odeći; kako su nam brzo objasnili, nisu bili policajci. Nisu nam saopštili šta jesu; znajući da će to za Holmsa predstavljati neodoljiv i možda zabavan izazov, nisam izrazio sopstveni utisak da svi imaju izrazito vojničko držanje.